

***Obraćanje g. Joška Klisovića,
zamjenika ministrice vanjskih i europskih poslova RH
13. HBOR-ova Međunarodna konferencija o poticanju izvoza
Zagreb, 24. studenog 2014.***

Poštovani gospodine Kristijan,

Cijenjene dame i gospodo,

Uvaženi gosti,

Zahvaljujem na prilici da se i ove godine obratim na ovom važnom skupu za naš izvoz i izvoznike, te iznesem svoja saznanja i razmišljanja na ovu temu od posebnog interesa za Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Vladu u cjelini, ali i čitavo naše društvo. Koristim ujedno priliku zahvaliti HBOR-u – našem domaćinu i istinskom partneru u jačanju hrvatskog izvoza – kako na organizaciji ovog godišnjeg okupljanja, tako i na svemu što svaki dan čini za hrvatske izvoznike.

Pripremajući se za ovu Konferenciju, pokušao sam se поблиže prisjetiti našeg posljednjeg skupa prije godinu dana, onog kojeg smo održali u idiličan kasnojesenski dan u još toplom Dubrovniku. Osim tradicionalno odlične organizacije od strane HBOR-a i mnogih prijateljskih lica - sjećam se naših osvrta na stanje izvoza, naših stremljenja i planova.

I kada sam usporedio poruke s prošlogodišnje konferencije, tadašnje stanje stvari i iskazana nadanja, s onim gdje se nalazimo danas, priznajem da sam ostao pomalo iznenađen. Uvidio sam, nenadano i vjerojatno po prvi puta, koliko je protekla godina za sve nas ovdje - koji se zalažemo za promicanje i povećanje hrvatskog izvoza – **zapravo bila značajna i uspješna.**

Da ne bude zabune:

- da, protekla godina je ujedno bila teška i mukotrpa;
- da, naša se ekonomija još uvijek nalazi u nezavidnom položaju na kojemu se našla prije gotovo šest godina; deficit proračuna je previsok, javni dug u porastu, stopa rasta neizvjesna, nezaposlenost „stabilna“;
- da, svi smo se skupa, a prije svega vi izvoznici, namučili da povežemo kraj s krajem i udarimo temelje za bolje sutra.

No činjenica jest da smo u proteklih godinu dana u području izvoza zajedno ostvarili napredak kojem smo se u Dubrovniku samo mogli nadati. Dokazali ste ne samo da je hrvatski izvoz najotporniji, najzdraviji i najkonkurentniji segment našeg gospodarstva, već da zajedničkim snagama izvoznici i Vlada mogu u relativno kratko vrijeme učiniti uistinu mnogo za njegovo jačanje i afirmaciju. I to u mjeri kakvoj, usudio bih se reći, nismo svjedočili u novijoj hrvatskoj povijesti.

Dopustite da Vam kroz 4 argumenta, odnosno tematske cjeline, izložim zašto mislim da imamo opravdanog razloga reći da smo na pravom putu i zašto smatram da s povjerenjem možemo gledati u bolju budućnost.

1. Pristup

Prije svega, u posljednjih godina dana došlo je do suštinske promjene pristupa u pogledu tretmana koji izvoz uživa u našoj javnosti. Od samog početka mandata Vlada je isticala da su ključni elementi gospodarskog oporavka:

- i) Investicije - kako domaće tako i strane, kako javne tako i privatne;
- ii) Korištenje fondova EU – cca 11 milijardi eura nam je na raspolaganju u sljedećih 7 godina;
- iii) Povećanje kupovne moći i osobne potrošnje naših građana; i
- iv) Izvoz.

Do nedavno izvoz je od navedena četiri „motora oporavka“ dobijao najmanje pozornosti među političarima, u medijima i široj javnosti. Naši dužnosnici tek bi se sporadično sjetili spomenuti riječ 'izvoz' u javnoj komunikaciji - što je posljedično naš tjednik Lider bacalo u očaj, jer bi njihova rubrika posvećena mjerenju frekvencije te riječi u našem javnom prostoru redovito zjapila prazna.

Danas je situacija bitno drugačija. Izvoz se nametnuo svojim rezultatima kao najveća nada i najsnažniji motor oporavka. Izvozne tvrtke nameću se kao obrazac uspješnog poslovanja. Posebno se potiču investicije u proizvodnju za izvoz. Javnost postaje svjesna da nam izvoz nudi odgovore na najakutnija neuralgična pitanja – rast i zapošljavanje.

U hrvatskom je slučaju neosporno da smo malo tržište koje nema kapaciteta upiti sve što proizvedemo ili bismo mogli proizvesti. Kupovna moć našeg stanovništva nije dostatna za stvaranje one razine potražnje koja je nužna za

poticanje dodatne proizvodnje, zaposlenosti, a time i nužno potrebnog rasta BDP-a.

Izvoz nam nudi put. On nam otvara nova tržišta i osigurava prodaju onoga što proizvedemo. Uspješan izvoz znači veću potražnju za našim robama i uslugama, a ona pak traži povećanu proizvodnju i novo zapošljavanje. Izvoz potiče kreiranje novih proizvoda i zahtjeva konkurentnost i izvrsnost da bi se uspješno poslovalo na brutalnim, ali i unosnim međunarodnim tržištima.

I upravo je to ono što naši izvoznici dokazuju svaki dan. Na nama je, prvenstveno na Vladi, da ovom najzdravijem segmentu hrvatskog gospodarstva pruži punu potporu i osigura uvjete za daljnji rast.

Lijepo je vidjeti da na ključna okupljanja na temu izvoza, među koje svakako spada i ovo, redovito dolazi predsjednik Vlade s nadležnim resornim ministrima. Dužnosnici se gotovo pa natječu tko će pripomoći u ostvarivanju nekog izvoznog posla u inozemstvu. Predsjednik države i predsjednik Vlade jasno su i decidirano poručili hrvatskoj diplomaciji kako je promicanje izvoza njezina glavna zadaća.

Vlada je i HBOR odlučila snažno usmjeriti prema izvozu i od njega učiniti pravu izvoznju banku – snažnu, kompetentnu i maksimalno angažiranu u podržavanju hrvatskih izvoznika. Već vidimo kako HBOR s novim kapitalom, novim kompetencijama i novim zakonskim okvirom ostvaruje sve bolje rezultate u ovom segmentu. Ne čudi stoga da je i u Akcijskom planu za izvoz HBOR jedna od ključnih institucija s važnim i opsežnim zadaćama.

Predanost državnog vrha izvozu očituje se i u njihovim izjavama o izvozu kao – citiram - 'motoru gospodarskog opravka'; 'najzdravijim dijelom našega gospodarstva'; i 'mjerilom našeg uspjeha'. Danas svi barataju podatkom koji se donedavno mogao čuti samo na konvenciji Hrvatskih izvoznika - da iako samo 13% tvrtki u Hrvatskoj izvozi, one:

- zapošljavaju polovicu svih zaposlenih,
- ostvaruju polovicu ukupnih ulaganja
- i generiraju preko 60% ukupnih prihoda od prodaje.

2. AP

Druga novina u odnosu na razdoblje od prije godinu dana jest ujedno glavna tema mog današnjeg izlaganja - Akcijski plan za izvoz. Izrada i aktivno provođenje tog strateškog dokumenta pokazuje da se promjena na bolje ne događa samo na razini retorike. Pokazuje da je posvećenost Vlade izvozu krajnje ozbiljna, odlučna i opipljiva.

Akcijski plan je već u 3. kvartalu svoje provedbe. Povjerenstvo za internacionalizaciju radi punom parom. Gotovo svakodnevno na tri različite razine sastajemo se kako bismo ostvarili mjere Akcijskog plana, od kojih svaka ima jasan rok te set indikatora provedbe.

A te smo mjere, podsjetit ću vas, definirali zajedno - izvoznici i Vlada. One su direktni odgovori na zahtjeve hrvatskih izvoznika i poslovnih udruženja, prikupljane kroz višemjesečna savjetovanja i opširnu Anketu provedenu u ovu svrhu. Obišli smo cijelu Hrvatsku i konzultirali se s velikim brojem izvoznika.

Njihove zahtjeve pretočili smo u Akcijski plan Vlade i izvoznika, naš zajednički odlučni korak naprijed.

Akcijski plan je dokument koji se sastoji od 13 aktivnosti i 41 mjere. On je jezgrovit i ostvariv plan za izgradnju trajne platforme za punu institucionalnu podršku Vlade izvozu. Njegova provedba osigurava potporu Vlade u svim fazama izvoza - od razvoja proizvoda, financiranja, edukacije i rušenja administrativnih barijera u zemlji - sve do potpore u inozemstvu.

Mjere pokrivaju i skup aktivnosti usmjerenih na povećanje izvozne konkurentnosti i to kroz – olakšano financiranje izvoza, izradu prikladnih i održivih modela fiskalne podrške izvozu i poticanje promjene strukture izvoza. Tu je i cijeli niz drugih mjera – unapređenje i dostupnost statistike o trgovinskoj razmjeni, lakše stjecanje referenci u zemlji, ukidanje administrativnih prepreka i tako dalje.

Drugim riječima, Vlada će s izvoznicima biti od trenutka kada malom poduzetniku u nerazvijenom dijelu Hrvatske padne na pamet svoj proizvod izvoziti, do onog trenutka kada treba braniti njegovu poziciju na stranom tržištu.

Što je to Akcijski plan do sada hrvatskim izvoznicima donio? Koji su dosadašnji rezultati? Do danas smo ispunili 13 mjera, a do kraja godine bit će ih ispunjeno 32, što skupa predstavlja 2/3 plana. Od njih ću, zbog ograničenog vremena, ovom prilikom izdvojiti tek nekoliko:

- Akcijskim planom **HBOR je dokapitaliziran** s iznosom od 1 mlrd kuna.

- Naša veleposlanstva i konzulati u svijetu počeli su redovito okupljati i **umrežavati hrvatske izvoznike**. Takvih okupljanja je samo ove jeseni bilo više od 60, a pokazuju se iznimno vrijednima za razmjenu informacija i iskustava te davanje smjernica hrvatskoj diplomaciji za zaštitu interesa naših kompanija.
- Osigurali smo otvaranje **objedinjenog registra investicijskih projekata** 40 hrvatskih javnih poduzeća kako bismo našim izvoznicima olakšali toliko potrebno stjecanje referenci u zemlji
- Od siječnja krećemo s unaprijeđenim, jasnim i elaboriranim, modelom podrške sudjelovanju na **sajmovima** i organizaciji **nacionalnih štandova**.
- Istovremeno, u sljedećoj godini po prvi puta ćemo realizirati usuglašeni **plan trgovinskih misija** koje će predvoditi naši dužnosnici, a sve sukladno izraženim potrebama izvoznika po pojedinim tržištima i sektorima.
- Ministarstvo financija započelo je s realizacijom prijedloga dodjele **državnih potpora** te dodatnog smanjivanja i **ukidanja neporeznih opterećenja**. Također, ostvaruje značajan napredak u poduzimanju mjera za jačanje tržišta kapitala i tržišta novca.
- **HBOR je poboljšao uvjete u postojećim financijskim proizvodima, te uveo nove** poput one za izvoznike početnike s povoljnijom kamatnom stopom od 2%.
- Ubrzali smo postupke za **sklapanje Sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja**, sukladno čemu bismo do kraja sljedeće godine trebali imati potpisane takve Sporazume s više od 10 prioritetnih zemalja, koje smo definirali s izvoznicima.
- Pri kraju smo uspostavile jedinstvenog **mrežnog portala za izvoznike**, na kojem će izvoznici po prvi puta na jednom mjestu moći naći sve informacije od njihova interesa.

- Za početak sljedeće godine dogovoreno je otvaranje više od **34 viznih centara u 24 zemlje**, u kojima će se moći izdavati vize za Hrvatsku, što će olakšati poslovnu komunikaciju sa stranim poslovnim partnerima.

....I još mnoga toga drugog. Pozivam i ovom prilikom sve izvoznike koji se nisu još upoznali s provedbom ovih i ostalih mjera Akcijskog plana, da to učine i prate web stranice Vlade. Jer sve ove mjere provodimo na vaš zahtjev i sa svrhom unapređivanja vašeg poslovanja.

Potrebno je naglasiti da će u brojnim segmentima oživotvorenje ove platforme zahtijevati trajne i sustavne napore, jer se radi o korjenitim promjenama u načinu razmišljanja i funkcioniranja – a promjene nikada nisu ni lake ni brze. Karakter ovih mjera je dugoročan, a da bi u cijelosti polučile željene rezultate, bit će ih potrebno provoditi kontinuirano i uvijek u uskoj suradnji s realnim sektorom. Procjenjujemo ujedno da će se efekti većine mjera u svojoj punini osjetiti tek pred kraj 2015., odnosno početkom 2016. godine.

3. **GD**

Treća razlika u odnosu na vrijeme u kojemu se održavala prošla HBOR-ova konferencija jest tadašnje nepostojanje sustava gospodarske diplomacije. Sjećam se kako sam u svom govoru prošle godine oprezno najavljivao skoro pokretanje projekta i izložio njegove osnovne konture. Kazao sam kako moje Ministarstvo želi opravdati povjerenje hrvatskih poreznih obveznika i pružiti dodatni opipljivi doprinos poboljšanju materijalnih uvjeta u kojima žive hrvatski građani. Kako hrvatska diplomacija ne živi u nekom balonu izvan granica Hrvatske, već u potpunosti dijeli posvećenost Vlade RH njezinom najvećem prioritetu – održivom gospodarskom oporavku naše zemlje.

U međuvremenu – sustav gospodarske diplomacije koji sam tada najavio nije samo pokrenut, nego su njegovi razmjeri i učinci premašili naša očekivanja. Vanjsku smo politiku, odlučno i bez zadržke, stavili u službu oporavka gospodarstva.

Novi sustav rezultat je dvije vrste uvida: prvo, direktno postavljenih zahtjeva od strane hrvatskih izvoznika i poslovnih udruženja; drugo, pomnih komparativnih analiza modela i strategija najboljih gospodarskih diplomacija svijeta.

Naše rješenje po prvi puta sadrži sve relevantne elemente za suvremen, funkcionalan i trajno održiv sustav gospodarske diplomacije – od prilagođenog institucionalnog ustroja, određivanja prioritetnih tržišta, novih kategorija diplomatskog komuniciranja i upravljanja informacijama, prilagodbe lokacija naše diplomatsko-konzularne mreže, nove institucionalne kulture fokusirane na građanina-izvoznika, itd. Također, pripojili smo našem Ministarstvu nekadašnji Državni ured za trgovinsku politiku, čime smo i formalno postali resor nadležan za međunarodnu trgovinu te ostvarili sinergiju vanjskopolitičkih i trgovinskih interesa.

U naš svakodnevni rad pokušavamo što više uvesti poslovne procese i način razmišljanja. Naša veleposlanstva dobivaju kvartalne ciljeve (targete) po kojima ih ocjenjujemo, i to u kategorijama kao što su broj potpomognutih izvoznika i broj dostavljenih izvoznih prilika. Za praćenje zahtjeva naših izvoznika u Sjedište i u cijeloj mreži uveli smo sustav za Customer Relationship Management, koji nam omogućava da u svakom trenutku znamo u kojoj fazi je realizacija kojeg zahtjeva izvoznika te nam osigurava našu pravovremenu reakciju. Uvođenjem

ovakvih radnih procesa, ali prije svega – promjenom pristupa i načina poimanja našeg posla – uspjeli smo broj kvartalnih aktivnosti na području podrške izvozu povećati za gotovo 10 puta.

Na našoj web stranici objavljujemo podatke i analize o stranim tržištima koji nisu povjerljivi, te vijesti i najave relevantne za izvoznike, a koje dostavljaju naša veleposlanstva. Ujedno smo omogućili da nam se ispunjavanjem kratkog obrasca na našem websiteu obrati bilo koji hrvatski građanin koji želi izvoziti - i svakome bez iznimke pomažemo. Ovaj tjedan našim dosadašnjim korisnicima po prvi puta poslat ćemo i godišnji upitnik o razini zadovoljstva našom uslugom, kako bismo naš rad mogli dodatno unaprjeđivati sukladno njihovim zahtjevima, a rezultate takvih upitnika dodati među ključne indikatore po kojima mjerimo svoju kvalitetu.

I što je najvažnije – takav sustav gospodarske diplomacije već donosi značajne, opipljive i mjerljive rezultate. Konkretno:

- Podršku gospodarske diplomacije do sada je zatražilo i dobilo gotovo 1400 hrvatskih izvoznika.
- Pružili smo im preko 3500 usluga na 111 tržišta - od pronalaska poslovnih partnera do rušenja trgovinskih barijera
- Naša veleposlanstva i konzulati dostavili su u proteklih godinu dana hrvatskoj izvoznoj zajednici preko 900 informacija o vrijednim izvoznim prilikama
- Također smo uspješno ispregovarali zadržavanje uvjeta tradicionalne trgovine s članicama CEFTA-e (osim BiH), te osigurali primjenu strateških partnerstva i povlaštenih trgovinskih ugovora EU s trećim zemljama.

Iza svake od ovih brojki i podataka stoji konkretan izvoznik s konkretnim izazovom u kojem smo mu pomogli. **Više od 200 pisanih zahvala izvoznika** kojima je sustav gospodarske diplomacije pomogao dokaz su da smo našu diplomaciju napokon pokrenuli u pravom smjeru i da, s predanošću i ponosom, dajemo opipljiv doprinos boljoj budućnosti naših građana.

4. Pokazatelji kretanja izvoza

Četvrto područje u kojemu bi želio napraviti usporedbu stanja danas i prije godinu dana jest možda ono ključno – a to su pokazatelji kretanja izvoza. Kada smo se susreli na prošloj HBOR-ovoj konferenciji iza nas je bilo razdoblje višemjesečnog pada hrvatskog izvoza. Izvoz je padao i brže od uvoza. Tako je u prvih devet mjeseci prošle godine izvoz pao 5,8 posto, vanjskotrgovinski deficit iznosio gotovo 42 milijardi kuna, a pokrivenost uvoza izvozom bila je svega 54,9 posto.

Nasuprot tome, izvoz je u ovoj godini **rastao 9,6 posto**. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je na kraju rujna 40,5 milijardi kuna, što je otprilike 800 milijuna kuna ili 2 posto manje nego u istom razdoblju lani. Pokrivenost uvoza izvozom u prvih devet mjeseci dosegla 58,7 posto. Štoviše, izvoz je u proteklih godinu dana kontinuirano **rastao po dvoznamenkastim stopama na godišnjoj razini**. Iako ćemo pravu sliku kretanja izvoza imati tek na kraju ove godine, i sada je već jasno da opisani trend nije samo rezultat promjene u metodologiji izračuna, već i stvarnog rasta izvoza.

Vjerujem istovremeno da je taj rast barem jednim svojim dijelom odraz vladine odlučne politike potpore izvozu, prije svega kroz napore gospodarske diplomacije i kroz rad na provedbi Akcijskog plana za izvoz.

Isto tako, prije godinu dana još smo se bojali učinka ulaska u EU i očekivali relativno snažne posljedice gubitka trgovinskih prava koja su proizlazila iz CEFTA-e. Dogodilo se ono čemu se mnogi nisu nadali – izvoz i u EU, ali i u zemlje CEFTA-e raste po dvoznamenkastim stopama.

To je idealan primjer kako nam članstvo u EU može i treba koristiti. Konkurencija jest velika, ali je velika i prilika. Ne zaboravimo da nam članstvo u Uniji osim tržišta od pola milijarde potrošača donosi i korištenje unijinih trgovinskih sporazuma te otvara i vrata brojnih trećih tržišta. EU je najveće svjetsko gospodarstvo i svakoga dana izvozi dobra u vrijednosti nekoliko stotina milijuna eura. Hrvatska sasvim sigurno može zagrabit dio tog kolača.

Zaključno

I uz sva ova četiri velika razloga koje sam naveo kao one zbog kojih imamo pravo biti optimistični –poimenice - tretman koji je izvoz počeo uživati u našoj javnosti, provedba Akcijskog plana, projekt gospodarske diplomacije i pokazatelji kontinuiranog rasta izvoza – jasno je da tek sada dolazi vrijeme pravih napora, upornosti i izdržljivosti, vrijeme u kojem na dobrim temeljima tek trebamo početi graditi jedno uređeno i kvalitetno zdanje.

Prije svega, tek se trebamo primiti u pravi koštac sa strukturnim problemima koji već 25 godina nesmiljeno guše naše gospodarstvo. Već smo se svi pomalo privikli na stanje u kojemu je uvoz roba približno dvostruko veći od izvoza, u kojemu se udio izvoza roba u BDP-u kreće oko 20 posto, u kojemu naši

proizvodi i dalje imaju uglavnom nisku dodanu vrijednost. To je slika Hrvatske na koju se naprosto ne smijemo naviknuti, s kojom se ne smijemo pomiriti.

Izvoz nije svijet za sebe i hrvatske izvoznike velikim dijelom tište isti problemi kao i sve ostale gospodarstvenike u Hrvatskoj. Iz tog razloga su reforma državne uprave, unaprjeđenje poslovne klime i kontinuirano jačanje konkurentnosti tri ključna područja u kojima su žurno nužni veliki pomaci. Moramo učiniti više!

Moramo također biti svjesni i svih vanjskih faktora koji utječu na trendove hrvatskog izvoza. Na našim najvažnijim izvoznim tržištima oporavak je sve samo ne ustaljen i osiguran. Svijetom nažalost vlada sve veći broj sigurnosnih kriza, mnoge od kojih su upravo u našem širem susjedstvu, odnosno na našim tradicionalnim izvoznim tržištima. Tu činjenicu Hrvatska ne može promijeniti, ali činimo sve što je moguće da takve situacije predvidimo i ublažimo njihove posljedice.

Sve to govori nam da nas pomaci nabolje ne smiju zavarati - treba prihvatiti da posao nije završen – on je tek započeo. I ne vidi mu se tako skoro kraja.

Dame i gospodo,

Dozvolite mi da još za kraj citiram pjesnika Henry-a Wadsworth-a Longfellow-a, koji je rekao: „Ustrajnost je važan, sastavan element uspjeha. Ako samo kucate dovoljno dugo i dovoljno glasno na vrata, sigurno ćete nekoga probuditi.“ Mi –

sustav koji hrvatskim izvoznicima treba biti na usluzi – smo se probudili, čujemo vas i primili smo se posla. Stojimo vam na usluzi kako bismo pozitivne rezultate o kojima sam vas danas informirao pretočili u kontinuirane i snažne pozitivne trendove, u interesu naše zajedničke svjetlije budućnosti.

Hvala vam na partnerstvu.

Hvala vam na pažnji.